

RASKOL

K. Dž. Sansom

Prevela
Dragana Brajović

Laguna

Naslov originala

C. J. Sansom
DISSOLUTION

Copyright © C. J. Sansom 2003
Translation copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

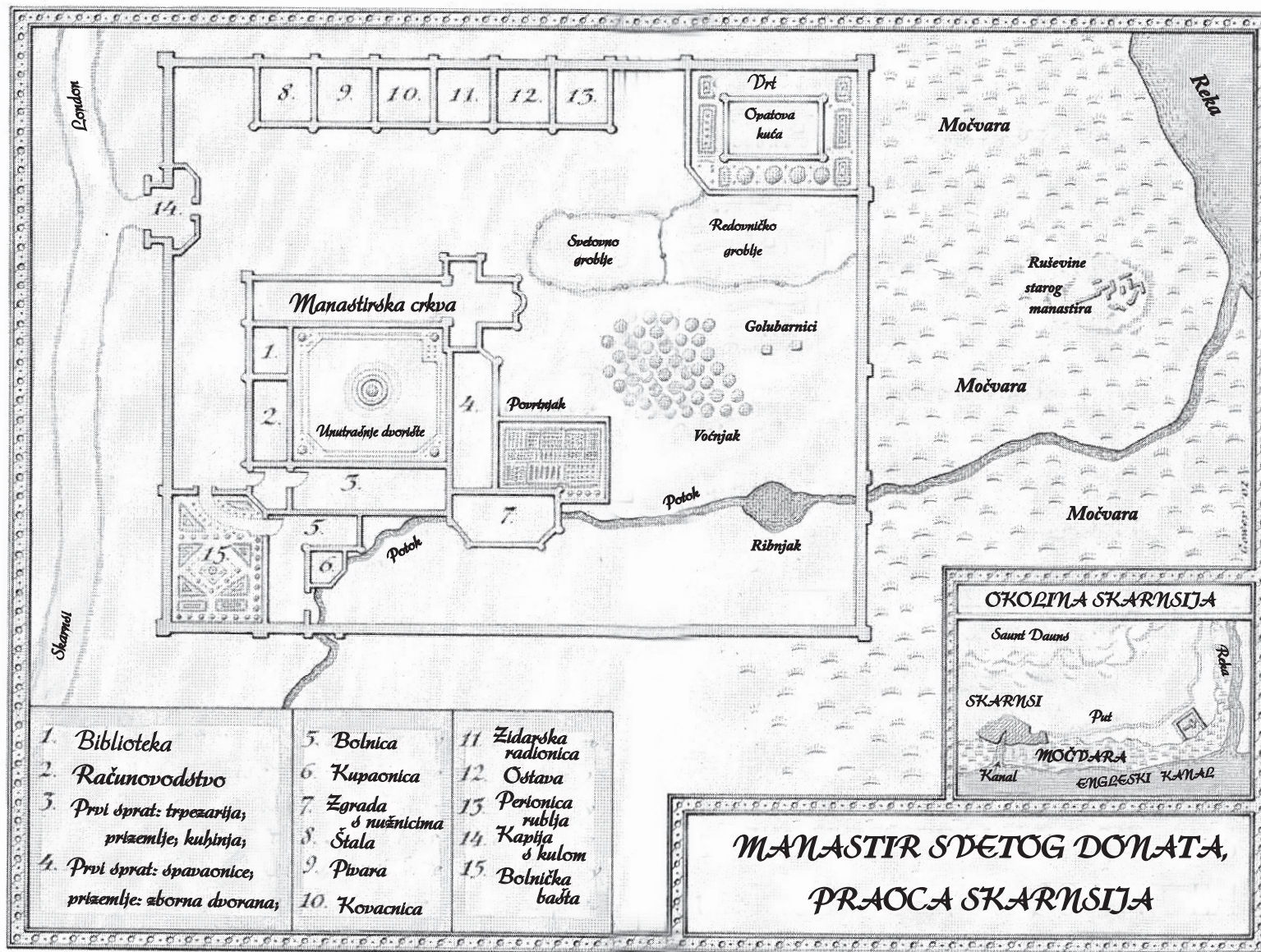
Grupi pisaca:

Džen, Luku, Meri, Majku B., Majku H., Roz, Vilijemu, i posebno Toniju, našoj inspiraciji.

I Kerolajn.

Ovo je istinita priča,
mada su neki likovi izmenjeni
kako bi se zaštitila njihova privatnost.

„*Raskol* nije samo očaravajući detektivski roman, već i
ubedljiva slika jednog burnog razdoblja.“
Sandey telegraf

Starija bratija (zvaničnici)
 manastira svetog Donata, praoca Skarnsija,
 Saseks, 1537.

OPAT FABIJAN,
 manastirski opat. Bratstvo ga je izabralo na doživotnu duž-
 nost.

BRAT EDVIG,
 ekonom. Odgovoran za sve poslove u vezi s novcem.

BRAT GABRIJEL,
 crkvenjak i horovođa; odgovoran za održavanje i ukrašavanje
 manastirske crkve, kao i za muziku.

BRAT GAJ,
 bolničar. Odgovoran za zdravlje redovnika; ovlašćen da pre-
 pisuje lekove.

BRAT HJU,
 upravitelj. Odgovoran za sva pitanja u vezi s manastirskim
 domaćinstvom.

BRAT DŽUD,
 blagajnik. Odgovoran za plaćanje manastirskih računa, ispla-
 tu nadoknada redovnicima i poslužiteljima, kao i za raspode-
 lu milostinje.

BRAT MORTIMUS,
 starešina, po položaju odmah ispod opata Fabijana; odgovo-
 ran za red, poredak i blagostanje redovnika, kao i za nadzor
 iskušenika.

1.

KADA JE POZIV STIGAO, nalazio sam se u pokrajini Sari, gde sam radio za kancelariju lorda Kromvela. Članu parlamenta čija mu je podrška bila potrebna Kromvel je dodelio posed jednog raspuštenog manastira, ali tom prilikom izgubile su se tapije na neke šume. Prilično sam ih lako pronašao, pa sam nakon toga prihvatio poziv člana parlamenta da nekoliko dana provedem s njim i njegovom porodicom. Posmatrajući kako opada poslednje jesenje lišće, uživao sam u kratkom odmoru pre nego što se vratim u London i nastavim da radim. Ser Stiven je imao lepu, novu, prilično veliku kuću od opeke. Ponudio sam mu da je nacrtam; ali do trenutka kad je stigao glasnik, uspeo sam da napravim samo nekoliko skica.

Jašući celu noć od dvorca Vajthol, mladić je stigao u zoru. Prepoznao sam ga; bio je to lični glasonoša lorda Kromvela. Zabrinuto sam slomio pečat glavnog kraljevog savetnika i otvorio pismo; bilo je od sekretara Greja; obaveštavao me je da lord Kromvel želi odmah da me vidi u Vestminsterskoj palati.

Nekad bih bio ushićen zbog prilike da se sretnem i razgovaram sa svojim pokroviteljem, da ga pozdravim na sadašnjem

novom, moćnom položaju. Ipak, u posljednje vreme sam se veoma iscrpeo; izmorili su me politika i sudski sporovi, ljudske smicalice i beskrajni zapleti njihovih sudbina. Mučilo me je i to što je ime lorda Kromvela sada svuda izazivalo strah, čak i više nego ime samog kralja. U Londonu se pričalo da na sam pomen njegovog dolaska sa ulica nestaju svi prosjaci. To nije bio svet koji smo mi mladi reformatori nastojali da stvorimo razgovarajući na beskrajnim večerama jedni kod drugih. Nekad smo, kao i Erazmo, verovali da su za pomirenje verskih razlika među ljudima dovoljne vera i dobrotu; ipak, početkom zime 1537, bilo je mnogo pobuna, sve više pogubljenja i pohlepnog prisvajanja crkvenih poseda.

Te jeseni nije bilo mnogo kiša i putevi su bili prilično dobri, pa sam, iako me je moja mana sprečavala da jašem brzo, već po podne stigao u londonsku četvrt Sadark. Posle mesec dana provedenih na selu, moj stari dobri konj Čenseri i ja bili smo prilično uznemireni zbog gradske vreve i zadaha. Kad sam prišao Londonskom mostu, morao sam da skrenem pogled s njegovih lukova kako ne bih gledao odsečene glave pogubljenih izdajnika nabijene na dugačke štapove, oko kojih su kružili galebovi kljucajući ih. Uvek sam bio osetljiv i nisam uživao čak ni u borbi pasa s medvedima.*

Kao i obično, most je bio prepun ljudi; opazio sam da mnogi trgovci nose crninu za kraljicom Džejn, koja je pre dve nedelje preminula od porodiljske groznice. Povicima hvaleći svoju robu, prodavci su stajali ispred radnji u prizemlju kuća izgrađenih tako blizu mosta da se činilo da se svakog trenutka mogu preturiti u reku. Na višim spratovima, videvši da se na zapadu nebo oblači, žene su skupljale i unosile oprano rublje. Dozivala

* U to vreme, borba pasa s medvedima bila je popularna u Engleskoj. Održavala se na borilištu s visokom ogradom, tako što bi se u središte postavio stub za koji su vezivali medveda, a na njega su potom puštali pse. (Prim. prev.)

su i ogovarale jedna drugu. Ovako turobno raspoloženog, njihovo čavrljanje podsećalo me je na graktanje vrana na nekom ogromnom drvetu.

Uzdahnuo sam setivši se da moram obaviti posao. To što sam u trideset petoj bio uspešan i posedovao lepu, novu kuću, u velikoj meri dugovao sam podršci lorda Kromvela. Raditi za njega značilo je raditi za reformu, a to je bilo vredno u božjim očima; tada sam u to još verovao. Takođe, ovaj posao je verovatno bio veoma važan, budući da sam zaduženja inače dobijao samo preko Greja; glavnog kraljevog savetnika i odnedavno i glavnog vikara nisam video već dve godine. Povukao sam uzde i upravio Čenseriya ka londonskoj vrevi, kroz mnoštvo prolaznika i trgovaca, džeparoša, dvorjana i onih koji su se nadali da će to jednog dana postati.

Spuštajući se niz brdo Ladgejt, opazio sam jednu tezgu prepunu jabuka i krušaka. Sjahao sam kako bih kupio malo voća i utolio glad. Dok sam Čenseriya davao jabuku, u jednoj bočnoj ulici opazio sam gomilu od tridesetak ljudi koji su uzbuđeno zamorili ispred gostionice. Upitao sam se je li opet neki mladi šegrt koji se, zaveden napola shvaćenim novim prevodom Biblije, preobratio u proroka. Ako je tako, bolje bi mu bilo da se pazi policajca.

Među nekolicinom bolje odevenih ljudi na kraju gomile, primetio sam Vilijema Pepera, advokata u Sudu za proširenje poseda.* Stajao je pored jednog mladića u gizdavom, kratkom kaputu. Prilično radoznao, poveo sam Čenseriya niz kaldrmisani

* Sud ustanovljen za vreme vladavine kralja Henrija VIII da bi se prilikom raspuštanja manastira uspostavila bolja kontrola nad zemljištem i kapitalom prethodno u rukama rimokatoličke crkve. (Prim. prev.)

put prema njima, izbegavajući kanal pun nečiste vode. Čim sam im prišao, Peper se okrenu.

„O, Šardlejk! Nedostajalo mi je da te gledam kako juriš po sudovima. Gde si bio?“ Zatim se okrenu prema svom sagovorniku. „Dozvoli mi da ti predstavim Džonatan Mintling. Upravo je završio obuku u *Inu** i postao još jedan srećni novajlija u Sudu za proširenje poseda. Džonatane, predstavljam ti gospodara Metjua Šardlejka, najoštrijeg grbavca u engleskim sudovima.“

Naklonio sam se mladiću zanemarujući Peperovu neotesanu opasku. Nedavno sam ga nadmudrio u sudu, a advokati su uvek spremni na osvetu.

„Šta se događa ovde?“, upitao sam.

Peper se nasmeja. „Unutra je neka žena koja tvrdi da ima pticu sa Zapadno-indijskih ostrva sposobnu da govori poput pravih Engleza. Sad će je doneti.“

Ulica je bila strma i uprkos niskom rastu sasvim sam lepo mogao videti gostionicu. Na vratima se pojavi jedna debela, stara žena u umrljanoj haljini, noseći u rukama metalnu pritku s tri noge. Na njoj se nalazila najčudnija ptica koju sam dotad video. Veća od najkrupnije vrane, imala je kratak kljun nalik nekakvoj zastrašujućoj kuki i crvenkasto-zlatno perje koje se tako sjajilo da se u poređenju s prljavim sivilom ulice činilo gotovo zaslepljujućim. Gomila se približi.

„Udaljite se“, povika žena piskavim glasom „Izvela sam Tabitu, ali ona neće progovoriti ukoliko se tako gurate.“

„Da čujemo kako govori!“, povika neko.

„Želim da mi platite za trud!“, povika baba smelo. „Tabita će progovoriti kad svi pred nju bacite po četvrt penija!“

* Engl: *Inns of Court* – advokatske komore u Londonu čiji članovi moraju biti svi advokati s pravom zastupanja pred višim sudovima. Kako bi postali advokati, kandidati najpre moraju u odabranoj komori završiti dvogodišnju obuku. (Prim. prev.)

„Pitam se kakva je ovo smicalica“, podrugljivo upita Peper, ali se ipak pridruži ostalima i baci novčić pred stalak. Starica pokupi novac iz blata i okrenu se prema ptici. „Tabita“, pozva je. „Reci 'neka bog čuva kralja Harija! Misa za kraljicu Džejn!“

Činilo se da ptica uopšte ne obraća pažnju na nju. Premeštala se s noge na nogu i staklastim pogledom zurila u gomilu. Ali tada se iznenada oglasi, oponašajući staričin glas: „Neka bog čuva kralja Harija! Misa za kraljicu Džejn!“ Ljudi u prvim redovima nehotice se povukoše, a mnoštvo ruku polete uvis dok su se ljudi krstili. Peper zviznu.

„Šta kažeš na ovo, Šardlejk?“

„Ne znam. Mora da je neka smicalica.“

„Opet“, povika neki smeliji posmatrač. „Još!“

„Tabita, reci: 'Smrt papi! Smrt rimskom biskupu!“

„Smrt papi! Rimskom biskupu! Neka bog čuva kralja Harija!“ Ptica potom raširi krila, a publika od straha izgubi dah. Primetio sam da su joj krila nemilosrdno skresana, gotovo na polovinu; više nikad neće moći da poleti. Pogruvši glavu na grudi, ptica zatim zagnjuri kljun u perje i poče da se čisti.

„Dođite sutra pred katedralu svetog Pavla“, objavi stara veštica, „i čučete još! Kažite svima da će Tabita, ptica sa Zapadno-indijskih ostrva sposobna da govori, biti tamo u dvanaest. Dovedena je iz Perua, gde se stotine takvih stvorenja gnezde na drveću i razgovaraju!“ Potom, zastajući samo da pokupi još nekoliko zaostalih novčića, starica uze pritku i nestade unutra, dok je ptica, uznemireno šireći potkresana krila, pokušavala da održi ravnotežu.

Uzbuđeno mrmljajući, gomila se rasturi. Poveo sam Čenserija nazad uz put, dok su pored mene išli Peper i njegov prijatelj.

Peperova uobičajena oholost malo je splasnula. „Čuo sam da u tom Peruu, koji su Španci osvojili, ima raznih čuda. Uvek sam mislio da ne smemo verovati ni u pola bajki sa Zapadno-indijskih ostrva – ali ovo – Bogorodice mi!“

„To je neka smicalica“, rekao sam. „Zar nisi ptici video oči? U njima se ne može opaziti pamet. I kako je prestala da govori kako bi se očistila.“

„Ipak, govorila je, gospodine“, reče Mintling. „Svi smo je čuli.“

„Može se govoriti i bez razumevanja. Šta ako ptica samo ponavlja staričine reči, kao što pas prilazi kad ga gospodar pozove? Čuo sam da i kreje to mogu.“

Kad smo stigli do vrha staze, zastali smo. Peper se naceri.

„Pa, istina, ljudi u crkvama odgovaraju na sveštenikovo mrmljanje na latinskom iako ništa ne razumeju.“

Slegnuo sam ramenima. Takvo razmišljanje o misi na latinskom još nije bilo opšteprihvaćeno i nisam želeo da se uvlačim u verske rasprave.

Potom se naklonih. „Vas na žalost moram sad napustiti. Imam sastanak s lordom Kromvelom u Vestminsteru.“

Kad sam uzjahao Čenserija i okrenuo ga nazad prema gužvi, opazio sam mladićev zadivljen pogled, dok se Peper trudio da zadrži ravnodušnost. Pakosno sam se nasmešio. Advokati su najveća torokala koja je bog ikada stvorio i neće mi škoditi ako u sudovima pomene da me je primio lično glavni kraljev savetnik. Ipak, moje zadovoljstvo je bilo kratkog veka. Čim sam krenuo niz Ulicu Flit, po prašnjavom putu opazih krupne kišne kapi, a dok sam stigao do *Templ bara*, već je počela jaka kiša. Nošena oštrim vetrom, vlažila mi je lice. Navukao sam kapuljaču, pri- državao je kako bih se što bolje zaštitio, i nastavio da jašem.

Kad sam stigao do Vestminsterske palate, već je pljuštalo. Kiša me je zasipala u talasima. Nekoliko konjanika s kojima sam se mimoišao takođe se, kao i ja, zgurilo i navuklo kapuljače. Dok smo se pozdravljali, povicama se jedni drugima požalismo na pljusak.

Pre nekoliko godina, kralj je napustio Vestminster i otišao u novi, veliki dvorac u Vajtholu, pa su ovde sada uglavnom bili sudovi. Peperov Sud za proširenje poseda bio je nedavno ustanovljen sud koji se bavio imovinom malih verskih redova i manastira raspuštenih prošle godine. Tu su bile i kancelarije lorda Kromvela i njegove sve veće svite zvaničnika, pa je u Vestminsteru sada bila prilična gužva.

U dvorištu je obično vrvelo od ljudi; brojni advokati u crnim odorama prepirali su se nad raznim dokumentima, a državni službenici raspravljali ili spletkarili u zabačenim uglovima. Ali danas ih je kiša poterala unutra i dvoršte je bilo gotovo prazno. Ipak, na kapiji Suda za proširenje poseda stajalo je šćućureno nekoliko sasvim mokrih, bedno odvenih muškaraca: bili su to bivši redovnici iz raspuštenih manastira. Ovamo su došli da traže nove, svetovne parohije obećane zakonom. Službenik zadužen za njih očigledno je bio odsutan – možda je to bio upravo gospodar Mintling. Opazio sam da jedan stariji redovnik ponosnog lica još nosi mantiju cistercita, a s kapuljače su mu se slivale kišne kapi. U blizini kancelarija lorda Kromvela ta odora mu svakako neće doneti ništa dobro.

Bivši redovnici su i inače bili snebivljivi, ali ova grupa je izgledala prestravljeno. Zurili su u nosače koji su iz dvojica kola istovarivali neku robu i naslanjali je uza zid, proklinjući kišu što im je ulazila u oči i usta. Najpre sam pomislio da donose ogrev za kancelarije, ali kad sam zaustavio Čenserija, shvatio sam da zapravo istovaruju kovčege s providnim staklenim poklopcima, gipsane kipove i ogromne, izrezbarene, bogato ukrašene drvene krstove. Mora da su to bile svetinje iz raspuštenih manastira. Onima koji su verovali u reformu, one više ništa nisu značile. Izmeštene sa svojih počasnih mesta i po kiši nagomilane uza zid, konačno su izgubile moć. Potiskujući tugu, smrknuto se naklonih maloj skupini redovnika pre nego što sam Čenserija poveo kroz unutrašnji lučni prolaz.

U štali sam od konjušara dobio ubrus i osušio se što sam bolje mogao, a potom sam ušao u palatu. Stražaru sam pokazao pismo lorda Kromvela i on me iz predvorja povede u lavirint unutrašnjih hodnika, držeći uglačano koplje visoko uzdignuto.

Sproveo me je pored dvojice drugih stražara kroz jedna velika vrata i ja se nađoh u dugačkom, uskom predvorju, jarko osvetljenom mnoštvom sveća. Nekada je to bila dvorana za gozbe, ali sada je, od jednog kraja do drugog, bila ispunjena redovima stolova za kojima su nad gomilama prepiske sedeli činovnici u crnim odorama. Jedan viši činovnik, bucmast gospodin s prstima umrljanim mastilom, žurno mi priđe.

„Gospodar Šardlejk? Poranili ste.“ Pitao sam se odakle bi me mogao poznavati, ali ubrzo shvatih da mu je rečeno da očekuje grbavca.

„Vreme me je dobro služilo – do ovog trenutka.“ Pogledao sam u svoje pokisle pantalone.

„Glavni vikar mi je naložio da vas uvedem čim stignete.“

On me povede kroz prostoriju mimo užurbanih činovnika, i sveće im zatreperiše dok smo prolazili. Gledajući ih, shvatio sam koliko je razvijena mreža za nadziranje koju je stvorio moj gospodar. Crkveni zastupnici i mesne sudije, svako sa sopstvenom mrežom potkazivača, morali su da izveštavaju o svim glasinama u vezi s ma kakvim nezadovoljstvom ili izdajom; ta obaveštenja su se veoma podrobno ispitivala i podvrgavala strogim zakonskim merilima, a kazne su svake godine bile sve surovije. Crkvene promene su već izazvale jednu pobunu; druga bi mogla srušiti kraljevstvo.

Činovnik zastade pred velikim vratima na kraju hodnika. Potom mi reče da sačekam, a onda pokuca i, duboko se klanjajući, uđe u kancelariju.

„Stigao je gospodin Šardlejk, gospodaru.“

Za razliku od predvorja, kancelarija lorda Kromvela bila je u polumraku. Opazio sam pored stola samo jedan mali svećnjak kako prkosi tmurnom popodnevu. Dok su ostali na visokim položajima zidove svojih kancelarija ukrašavali najbogatijim tapiserijama, njegovi su od poda do tavanice bili obloženi ormanima sa stotinama fioka. Kancelarija je bila prepuna stolova i kovčega prekrivenih raznim izveštajima i spiskovima. U velikom kaminu buktala je ogromna vatra.

U prvom trenutku, učinilo mi se da je kancelarija prazna. Potom opazih Kromvelovu zdepastu priliku pored stola na drugom kraju sobe. Držao je jedan kovčežić i promatrao njegovu sadržinu prezrivo se mršteći, izvijajući široka usta tankih usana. Imao je četvrtastu bradu, a vilica mu je ličila na ogromne čeljusti koje su se u svakom trenutku mogle otvoriti i progutati čoveka u jednom zalogaju. On se osvrnu i ugleda me. Potom, živahno promenivši izraz lica – što mu je inače veoma lako išlo od ruke – ljubazno mi se nasmeši i podiže ruku u znak dobrodošlice. Naklonio sam se što sam dublje mogao, mršteći se jer sam bio ukočen od dugog jahanja.

„Metju, dođi ovamo.“ Njegov dubok, promukao glas bio je prijateljski. „Dobro si radio u Krojdonu; drago mi je da je taj zamršeni slučaj sa šumama konačno rešen.“

„Hvala vam, gospodaru.“ Dok sam prilazio, pod njegovim ogrtačem opšivenim krznom opazih crnu košulju. On uhvati moj pogled.

„Čuo si da je kraljica mrtva.“

„Da, gospodaru. Veoma mi je žao.“ Znao sam da je posle pogubljenja Ane Bolen lord Kromvel svoju sudbinu vezao za porodicu Džejn Simor.

On progunda: „Kralj je sasvim pometen.“

Pogledao sam u sto i iznenadio se primetivši mnoštvo kovčežića različitih veličina, naređanih u prilično visoku gomilu. Izgledalo je da su svi izrađeni od zlata ili srebra; mnogi behu ukrašeni draguljima. Kroz umrljano, prastaro staklo mogao sam u njima primetiti komadiće odeće i kostiju na plišanim podlogama. Bacio sam pogled na kovčežić u Kromvelovim rukama i opazio u njemu dečju lobanju. On obema rukama podiže i protrese kovčežić, tako da s lobanje zveketavo otpade nekoliko zuba. Glavni vikar se smrknuo nasmeši.

„Ovo će te zanimati. Doneli su mi svetinje da ih ispitam.“ On postavi kovčeg na sto i pokaza natpis na latinskom. „Pogledaj ovo.“

„*Barbara sanctissima*“, pročitah. Zurio sam u lobanju. Opazio sam da joj se na temenu još zadržalo nekoliko vlasi.

„Lobanja svete Barbare“, reče Kromvel i potapša kovčežić dlanom. „Mlada devica koju je u vreme Rimljana ubio otac, neznabožac. Iz klinijevskog* manastira u Lidsu. Najsvetije mošti.“ On se potom sagnu i podiže jedan srebrnasti kovčeg ukrašen dragim kamenjem nalik na opale. „A ovde je – lobanja svete Barbare iz ženskog samostana Boksgrov u Lankaširu.“ On se hrapavo nasmeja. „Kažu da na Zapadno-indijskim ostrvima postoje dvoglava čudovišta. Pa, mi imamo dvoglavu sveticu.“

„Hrista mi.“ Piljio sam u lobanje. „Pitam se čijeli su.“

Kromvel se još jednom nasmeja i snažno me potapša po ruci. „Ha, to je moj Metju, uvek traži odgovor na sve. Sada mi je potreban upravo takav istraživački duh. Moj čovek iz Suda za proširenje poseda iz Jorka kaže da je zlatni kovčeg izrađen po rimskom uzoru. Ipak, biće istopljen u peći kao i svi ostali, a lobanje će otići na đubrište. Čovek ne treba da odaje poštu kostima.“

* Klinijevski red – monaški red osnovan 910. u manastiru Klini u Francuskoj, zasnovan na benediktinskom redu. (Prim. prev.)

„Ima ih tako mnogo.“ Pogledao sam kroz prozor. Napolju je kiša padala u naletima, zalivajući dvorište gde su nosači i dalje istovarivali kola. Tada i lord Kromvel priđe prozoru i pogleda napolje. Mada je sada zauzimao veoma visok položaj i bio ovlašćen da nosi skerletnu odoru, primetio sam da je odeven kao i ja, u crni ogrtač, i da ima ravnu, crnu kapu svojstvenu pravnicima i službenicima. Ipak, bila je napravljena od sjajnog somota, a ogrtač postavljen dabrovim krznom. Opazio sam da mu je duga smeđa kosa sada već prošarana sedim vlasima.

„Ove stvari se moraju uneti“, reče. „Treba da se osuše. Kad sledeći put budem spaljivao nekog papistu izdajnika, iskoristiću to drvo.“ On se okrenu i nasmeši mi se. „Onda će ljudi videti da jeretici neće ništa manje vrištati premda za potpalu koristimo njihove sopstvene svetinje, da ne govorimo o tome da će izgledati kao da je sâm bog upalio vatru.“ Lice mu se opet izmeni i on se natmuri. „Hajde sada, sedi. Imamo posla.“ On sede za sto, grubo mi pokazujući stolicu naspram sebe. Spuštajući se u nju, trgnuo sam se zbog bola u leđima.

„Izgledaš umorno, Metju.“ Promatrao me je krupnim, smeđim očima. Kao i lice, pogled mu se stalno menjao i sada je bio prilično hladan.

„Iscrpljen sam. Dugo sam jahao.“ Bacio sam pogled na njegov sto. Bio je prekriven papirima. Pri svetlu sveće, na nekima sam primetio svetlucanje kraljevskog žiga. Tu je bilo i nekoliko malih zlatnih kovčega, koje je očigledno koristio kao pritiskivače za papir.

„Zadovoljan sam što si pronašao dokumenta u vezi sa onom šumom“, reče. „Bez njih, taj slučaj bi se godinama vukao po sudovima.“

„Bili su kod bivšeg manastirskog blagajnika. Uzeo ih je prilikom raspuštanja manastira. Seljaci su očigledno želeli da šuma postane javno dobro. Ser Ričard je sumnjao na svog suparnika

iz sela, ali ja sam otišao kod blagajnika jer je on svakako poslednji morao imati te tapije.“

„Dobro je. To je bilo razborito.“

„Pratio sam ga do seoske crkve, gde sada služi kao paroh. Brzo je sve priznao i predao mi papire.“

„Nema sumnje da su ga seljaci potplatili. Jesi li ga optužio?“

„Nije uzeo nikakav novac. Mislim da je samo želeo da im pomogne, zemlja im je neplodna. Smatrao sam da je bolje da ne pravim gužvu.“

Lordu Kromvelu se lice zategnu i on se zavalio u stolicu. „On je počinio zločin, Metju. Trebalo ga je optužiti, za primer drugima. Nadam se da nisi omekšao. U ovim vremenima potrebni su mi čvrsti ljudi, Metju, odlučni.“ Lice mu se odjednom ispuni gnevom kakav sam kod njega opazio još kad sam ga pre deset godina prvi put sreo. „Ovo nije Utopija Tomasa Mora, narod nevinih divljaka koji čekaju božju reč da im upotpuni sreću. Ovo je burno kraljevstvo, ogrezlo u izopačenost propale Crkve.“

„Znam.“

„Papisti će na svaki način pokušati da nas spreče da izgradimo hrišćansku zajednicu, a ja ću, tako mi boga, upotrebiti svu svoju moć kako bih ih pobedio.“

„Žao mi je ukoliko sam pogrešno prosudio.“

„Neki kažu da *jesi* mekušac, Metju“, on tiho nastavi. „Da nisi vatren i pobožan, možda čak ni odan.“

Lord Kromvel je imao običaj da netremice zuri u čoveka sve dok ga ne primora da skrene pogled. Dižući oči, čovek bi se ponovo susreo sa istim tim čvrstim, smeđim očima koje još prodorno pilje u njega. Srce mi je bubnjalo u grudima. Uvek sam gledao da svoje sumnje i iscrpljenost poslom zadržim za sebe; bio sam siguran da o tome nikome nisam pričao.

„Gospodaru, ja sam protiv papstva, kao što sam oduvek i bio.“ Dok sam to govorio, nisam mogao a da ne pomislim na sve one koji su te reči pred njim već izgovarali, na saslušanjima povodom svoje odanosti. U tom trenutku osetih ogroman strah. Duboko sam uzdahnuo ne bih li se smirio, nadajući se da on neće ništa primetiti. Posle nekoliko trenutaka, polako je klimnuo glavom.

„Imam za tebe jedan zadatak. Odgovara tvojim sposobnostima. Od njega možda zavisi i budućnost reforme.“

On se sagnu i podiže jedan mali kovčeg. Unutra, u središtu bogato ukrašenog srebrnog postolja, stajala je staklena bočica puna crvenog praha.

„Ovo je“, reče tiho, „krv svetog Pantelejmona, koga su bezbožnici živog odrali. Iz Devona. Kažu da se na dan kad je postao svetac ovo pretvara u tečnost. Svake godine stotine ljudi dolazi da posmatra to čudo, puzeći na kolenima i plaćajući za to. Ali pogledaj.“ On okrenu kovčeg naopačke. „Vidiš li ovu malu rupicu na poledini? Na zidu gde je ovaj kovčeg stajao postojala je još jedna rupa, a iza je stajao redovnik i kapaljkom sipao vodu u bočicu. I gle – sveta krv, ili bolje reći boja u prahu, preobražava se u tečnost.“

Nagnuo sam se, prstom i pokušao da opipam rupicu. „Čuo sam za takve prevare.“

„To je redovništvo. Obmane, obožavanje idola, pohlepa i tajna odanost rimskom biskupu.“ Dok je okretao bočicu u ruku, iz nje ispade malo crvenog praha. „Manastiri su čir u srcu kraljevine i ja nameravam da ga odstranim.“

„Već smo počeli. Manji manastiri su već zatvoreni.“

„Ipak, samo smo zagrebali po površini. Ali oni su nam doneli dovoljno novca da se podstakne kraljeva glad za preuzimanjem onih velikih, gde se krije pravo bogatstvo. Njih dvesta poseduje šestinu celokupnog imetka ove zemlje.“

„Zar zaista toliko?“

On klimnu glavom. „O, da. Ipak, posle prošlogodišnje pobune, kada je dvadeset hiljada pobunjenika logorovalo na reci Don zahtevajući nazad svoje manastire, moram nastaviti pažljivije. Kralj više ne želi nasilno preuzimanje i u pravu je. Meni, Metju, trebaju *dobrovoljne* predaje.“

„Ali oni sigurno nikad...“

On se zagonetno nasmeja. „Svinja se može ubiti na više načina. Sada slušaj pažljivo, ovo je poverljivo obaveštenje.“ On se nagnu napred i nastavi, tiho i napeto.

„Kada sam pre dve godine pregledao manastire, postarao sam se da se pažljivo zabeleži sve što im može naneti štetu.“ On glavom pokaza na mnoštvo fioka na zidovima. „Sve je tu; polno opštenje među muškarcima, blud, pozivanje na izdaju u propovedima. Tajna prodaja dragocenosti. Pored toga, u manastirima imam sve više potkazivača.“ On se zlobno nasmeši. „Mogao sam ubiti već desetine starešina manastira u Tajbernu, ali čekam pravi trenutak. Nastavio sam da ih pritiskam, izdao nove zapovesti koje se moraju slediti. Učinio sam sve da se prestrave od mene.“ On se opet nasmeja, a onda iznenada baci kovčežić u vazduh, ponovo ga uhvati i odloži na sto među dokumenta.

„Ubedio sam kralja da mi dozvoli da izaberem desetak manastira koje ću posebno stisnuti. U poslednje dve nedelje razaslao sam u njih odabrane ljude kako bi starešinama ponudili da izaberu hoće li dobrovoljno predati manastire, uz mirovinu za sve – a posebno bogatu za njih same – ili progon. U Luis, gde se kroz propovedi poziva izdaju; Tičfild, odakle nam je starešina poslao neka izvrsna obaveštenja o svom bratstvu; Piterboro. Kad nekoliko njih nateram na dobrovoljnu predaju, ostali će shvatiti da je igra završena i tiho se povući. Veoma pažljivo pratim pregovore i dosad je sve išlo dobro. Sve do juče.“ On podiže jedno pismo sa stola. „Jesi li ikad čuo za manastir u Skarnsiju?“

„Ne, gospodaru.“

„Nije ni bilo razloga. To je benediktinski manastir pored stare luke zakrčene muljem u Engleskom kanalu, na granici između Kenta i Saseksa. Tamo je bilo razvrata, a prema mesnom sudiji, jednom od naših, opat prodaje zemlju budzašto. Prošle nedelje poslao sam tamo Robina Singltona da vidi šta se sve može pronaći.“

„Poznajem Singltona“, rekoh. „Borio sam se protiv njega u sudovima. Odlučan čovek.“ Oklevao sam. „Možda nije baš najbolji advokat.“

„Ne, ali bila mi je potrebna njegova upornost. Budući da ima malo opipljivih dokaza, želeo sam da vidim može li ih zaplašiti i tako nešto izvući. Dao sam mu advokata koji poznaje crkveno pravo kako bi mu pomogao – Lorensa Gudhepsa, starog reformatora iz Kembridža.“ On počeo da prebira po papirima. Zatim pronađe jedno pismo i pruži mi ga. „Evo šta je juče ujutru stiglo od Gudhepsa.“

Pismo je bilo naškrabano veoma nečitkim rukopisom, na papiru istrgnutom iz računovodstvene knjige.

Gospodar,

Pišem Vam u žurbi i šaljem ovo pismo po jednom dečaku iz grada jer ovde nikom ne mogu verovati. Gospodar Singlton je gnusno ubijen usred manastira, na najgori mogući način. Pronađen je jutros u kuhinji, u lokvi krvi, odsečene glave. To je morao učiniti neki veliki neprijatelj Vašeg lordstva, ali ovde to svi poriču. Oskrnjavljena je crkva, a nestala je i čuvena svetinja, ruka kradljivca pokajnika prikovana krvavim klinovima. Sve sam ispričao sudiji Kopingeru i zajedno smo naredili opatu da nikome ništa ne govori. Bojimo se posledica ukoliko se ovo razglasi.

Molim Vas, gospodaru, pošaljite pomoć i recite mi šta mi je činiti.

Lorens Gudheps

„Ubijen je zastupnik?“

„Tako izgleda. Čini se da je doživio užasan kraj.“

„Ipak, ako je ubica redovnik, moralo bi mu biti jasno da tako nešto vodi uništenju manastira.“

Kromvel klimnu glavom. „Znam. To je neki mahnit čovek, ludak koji živi zatvoren u manastiru i više nas mrzi no što nas se plaši. Ali možeš li sagledati posledice? Želim da predaja ovih manastira služi kao primer, presedan. Engleski zakoni i običaji zasnovani su na presedanima.“

„A ovo je primer druge vrste.“

„Tačno. Srušen je kraljev ugled – doslovce. Stari Gudheps je dobro postupio kad je naredio da se o tome ćuti. Ukoliko se priča pročuje, zamisli šta sve može pasti na pamet ostalim fanaticima i umobolnicima, u drugim domovima vere širom zemlje.“

„Zna li kralj?“

On me opet oštro pogleda. „Kad bih mu rekao, prasnuo bi. Poslao bi tamo vojsku i obesio opata na zvonik. A to bi bio kraj mojih planova. Sve se mora rešiti brzo i u tajnosti.“

Shvatio sam kuda ovo vodi. Promeškoltio sam se u stolici jer su me leđa već bolela.

„Moraš da odeš tamo, Metju, odmah. Ja ti, kao generalni vikar, dajem sva ovlašćenja zastupnika. Imaćeš pristup svemu i moć da izdaješ naređenja.“

„Zar to ne bi bolje obavio neki iskusniji zastupnik, gospodaru? Ja nikad nisam zvanično radio s redovnicima.“

„Kod njih si učio školu. Znaš kako rade. Moji zastupnici su moćni i opasni, ali ne znaju za prefinjenost, a ovde se mora pažljivo postupati. Sudiji Kopingneru možeš verovati. Nikad ga

nisam sreo, ali dopisivao sam se s njim; on je privržen reformi. Ipak, niko drugi u gradu ne sme znati za to. Na sreću, Singleton nije imao porodicu, tako da nam rođaci neće dosađivati.“

Duboko sam uzdahnuo. „Šta znamo o tom manastiru?“

On otvori jednu veliku knjigu. Prepoznao sam primerak *komperte*, knjige izveštaja pisanih prilikom obilaska manastira pre dve godine, čiji su se sočniji delovi čitali u parlamentu.

„Potiče još iz normanskih vremena. Veliki je, s mnogo zemlje i lepih zgrada. U njemu živi samo tridesetak redovnika i čak šezdeset služitelja – dobro im ide, to su pravi benediktinci. Prema mojim izveštajima, crkva je sablažnjivo preterano ukrašena, prepuna gipsanih svetaca, a navodno imaju – ili su imali – svetinju, ruku kradljivca pokajnika razapetog zajedno s našim Gospodom. Ruka je čavlina prikovana za komad drveta – a to je, kažu, deo njegovog krsta. Ljudi očigledno izdaleka dolaze da je vide; navodno, leči bogalje.“ On nehотиčno baci pogled na moja iskrivljena leđa, kao što su to svi obično činili kad se pomenu bogalji.

„Po svoj prilici, to je svetinja koju je Gudheps pominjao.“

„Da. Moji nadzornici su pronašli da tamo ima polnog opštenja među muškarcima, što se često događa u takvim prljavim rupama. Kao glavni krivac bio je uklonjen prethodni starešina manastira. Prema novom zakonu, polno opštenje među muškarcima kažnjava se smrću i to je odličan razlog da se na njih izvrši pritisak. Želeo sam da Singleton utvrdi šta se tamo događa u vezi s tim, kao i da ispita prodaju zemlje o kojoj mi je pisao Kopingner.“

Malo sam razmislio. „Prilično zamršeno stanje.“

Lord Kromvel klimnu glavom. „Jeste. Zato mi je potreban pametan čovek. Ovlašćenje sam ti poslao na kućnu adresu, kao i neke važnije delove *komperte*. Želim da pođeš odmah ujutru. Ovo pismo je stiglo pre tri dana, a trebaće ti još tri da stigneš tamo. U ovo doba godine oblast Vild može biti močvarna.“

„Do danas je jesen bila prilično suva. Mogu stići za dva dana.“

„Odlično. Nemoj voditi slugu; nikom ništa ne govori, osim Marku Poeru. Živi li još s tobom?“

„Da. Stara se o mojim poslovima dok sam odsutan.“

„Želim da pođe s tobom. Rekli su mi da je pronicljiv, a dobro bi bilo i to da pored sebe imaš nekog snažnog.“

„Ali, gospodaru, tamo može biti opasno. Pored toga, da budem iskren, Mark nije predan veri – neće razumeti sve ovo.“

„I ne mora. Važno je da veran tebi i da radi ono što mu kažeš. Osim toga, ovo će mu možda pomoći da posle one sramote ponovo sebi prokrči put do zaposlenja u sudu.“

„Ispao je glup. Morao je znati da se neko iz njegovog staleža ne sme uplitati u vezu s ćerkom jednog plemića.“ Uzdahnuo sam. „Ipak, mlad je.“

Lord Kromvel zabrunđa: „Da je kralj saznao šta je uradio, naredio bi da ga izbičuju. Osim toga, pokazao je nezahvalnost prema tebi, a ti si mu našao posao.“

„To mi je bila porodična obaveza, gospodaru, veoma važna.“

„Ukoliko se dobro pokaže na ovom zadatku, mogao bih upitati Riča* da mu dozvoli da se vrati na svoju dužnost činovnika – mesto koje sam mu na tvoj zahtev ja pronašao“, dodao on značajno.

„Hvala vam, gospodaru.“

„Sada treba da idem u Hempton kort; moram pokušati da ubedim kralja da se pozabavi poslovima. Metju, postaraj se da ni reč ne procuri, pregledaj sva pisma koja odlaze iz manastira.“

On potom ustade, obiđe oko stola i, dok sam se podizao za stolice, spusti mi ruku na rame. Bio je to poznati znak odobravanja.

* Ričard Rič, zamenik kraljevog glavnog pravnog savetnika. (Prim. prev.)

„Brzo pronađi zločinca, ali pre svega vodi računa o tajnosti.“ On se nasmeši, a zatim dohvati i dade mi jednu malu zlatnu kutiju. Opazio sam da je unutra još jedna bočica, malena i obla. Po njoj se razlivala se neka gusta, bleđožuta tečnost. „Uzgređ budi rečeno, šta misliš o ovome? Možda ćeš ti pronaći odgovor na to kako je ovo napravljeno. Ja ne mogu.“

„Šta je to?“

„Stajalo je u ženskom samostanu u Bilstonu gotovo stotinu godina. Kažu da je to mleko device Marije.“

Zgađeno sam uzviknuo. Kromvel se nasmeja.

„Zapanjuje me to kako su zamislili da bi iko mogao uzeti mleko device Marije. Ali pogledaj, mora biti da je nedavno zamenjeno jer je ostalo tečno; očekivao sam da ću naći rupu na poledini kao kod one druge bočice, ali čini se da je ova sasvim zatvorena. Šta ti misliš? Pogledaj kroz ovo.“ On mi pruži juvelirsko povećalo i ja počeh da ispitujem bočicu tražeći rupicu, ali nisam video ništa. Kuckao sam je i pritiskao ne bih li pronašao kako se otvara, a onda odmahnuo glavom.

„Ne mogu da dokučim. Čini se kao da je zapečaćena.“

„Šteta. Hteo sam da je pokažem kralju, to bi ga zabavilo.“ On me isprati do vrata i otvori ih, zabacivši mi ruku preko ramenâ kako bi činovnici videli da sam u njegovoj milosti. Dok sam izlazio iz njegovih odaja, pogled mi opet pade na one dve iskežene lobanje. Na treperavoj svetlosti sveća izgledalo je kao da im očne šupljine poigravaju. Budući da je gospodarova ruka još počivala na mom ramenu, morao sam se potruditi da ne zadrhtim.